

Kerem Özen 

İstanbul Aydın Üniversitesi,

Corresponding Author

Kerem Özen
keremozen@stu.aydin.edu.tr

Kemal ÖZER'in Trenler Ne Güzeldir Adlı Eserinin Estetik Değerler Yönünden İncelenmesi

Öz

Araştırmada Kemal Özer'in Trenler Ne Güzeldir adlı eseri incelenmiştir. Bu eserin estetik değerleri taşıyıp taşımadığına bakılmış ve estetik değer unsurlarını taşıyan cümle ve paragraflar tasnif edilmiştir. Sonrasında ise bu eserin estetik değer bakımından ölçütlere uygun olup olmadığı sorusuna cevap aranmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni ölçüt alınarak "Trenler Ne güzeldir" adlı kitap inceleme metnini oluşturmuştur. Veri zenginliğini sağlamak amacıyla 33 öğrenciye yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır ve estetik değerleri saptamak amacıyla oluşturulan yirmi madde içerik geçerliliğini sağlamak amacıyla Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde görev yapan alan uzmanlarının görüşlerine sunulmuştur. Alan uzmanlarından gelen görüş ve öneriler doğrultusunda estetik değerlere son şekli verilmiştir. Uzman görüşüne sunulmuş kabul edildikten sonra bu maddelerde ölçüt alınarak kitap incelenmiştir. Toplanan veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ve içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Çalışmanın sonucunda ölçüt alınan yirmi maddenin tamamı kitapta tespit edilmiştir ve yarı yapılandırılmış görüşme formuna cevap veren öğrenci görüşleri de alınarak analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Edebiyatı, Estetik, Estetik Değer

Examination of Kemal ÖZER's Work Called Trains are Beautiful in Terms of Aesthetic Values

Abstract

In the research, Kemal Özer's work entitled Trains are Beautiful was examined. It was examined whether this work carries aesthetic values and the sentences and paragraphs that carry elements of aesthetic value were classified. After that, the answer was sought to the question of whether this work meets the criteria in terms of aesthetic value.

In this study, taking the criteria of document review as one of the qualitative research methods, the book review text entitled "How beautiful are trains" was created. In order to ensure the data richness, a semi-structured interview form was applied to 33 students, and twenty items created to determine aesthetic values were submitted to the opinions of field experts working at the Faculty of Education of Yıldız Technical University to ensure the validity of the content. In accordance with the opinions and recommendations of field experts, aesthetic values have been given their final form. After being submitted to the expert opinion and accepted, the book was examined by taking the criteria in these articles. The collected data were analyzed by semi-structured interview form and content analysis method. As a result of the study, all twenty items that were taken as criteria were determined in the book and the opinions of the students who responded to the semi-structured interview form were also taken and analyzed.

Anahtar Kelimeler: Vocational High School, Vocational Teacher, School Administrator

To cite: Özen, K. (2022) 'Kemal ÖZER'in Trenler Ne Güzeldir Adlı Eserinin Estetik Değerler Yönünden İncelenmesi', *The Current Research in Social Sciences and Humanities*, 1(1), pp. 47-62. DOI:10.5281/zenodo.7495438

GİRİŞ Estetik

“Estetik” sözcüğü, Grekçe “aisthesis” ya da “aisthanesthai” sözcüğünden türetilmiştir. “Aisthesis” duyum, duyular algı manasına gelirken, “aisthanesthai” kelimesi duyu ile algılamak anlamına gelir. Estetik, bu anlamda duyulur algının, duyusallığın sağladığı bilgi ile ilgili bir bilim olarak düşünülür (Aslan, 1996: 9).

19. yy’da Hegel’in etkisiyle, estetik daha çok sanat güzelliğini ve sanatın ne anlama geldiğini araştıran bir bilim halini almıştır (Bozkurt, 1992: 35). Estetik, sanat ya da güzellik alanındaki var olan değerleri konu alan ve hoş, etkileyici, çirkin, iyi kavramlarıyla da bunları karşılayan bir disiplindir. Söz gelimi sanatsal değere sahip olan bir eser hakkında iyi, kötü, çirkin gibi kavramları kullanarak yorumlar yapılabilir. Çocuklar için yazılan eserlerde ise sanatın görevi ise estetik haz ilkesine dayanarak etkileyici, iyi değerleri taşıması gerekmektedir. Sanat eserinin amacı asla değişmeyecek olan bir güzelliği oluşturmak ve bunu bulmak değildir. Çünkü güzellik farklı biçimlere girecek bir özelliğe sahip olduğundan, okurda bazı ruh halleri vardır ki, sanat eseri, bunları ortaya çıkarmakla görevlidir (Sena, 1993: 90,91).

Çocuğun her yönüyle iyi gelişmesi için anneye, babaya, çevreye, medyaya hatta yazarlara çok önemli görevler düşmektedir. Çocuklar için kaleme alınmış kitapların çok önemli bir işleve sahip olduğu bilinmektedir. Ana dilinin tüm yönüyle anlaşılmasını, bütün imkanlarını, zenginliğini, çeşitliliğini, incelik ve hassaslıklarını kısa tabirle tüm hassalarını yansıtan ve çocuğa görelilik ilkesini baz alarak kaleme alınmış eserler, onların gelişimlerine paralel olarak onları bilişsel, duyuşsal açılardan gelişmelerinde önemli bir etkiye sahiptir. Okuma ve yazma ile beraber çocuğun kelime hazinesinde önemli bir artış meydana gelmektedir. Özellikle Türkçe dersinde okuma metinlerinde yer alan sözcükler ve ifade kalıplarıyla çocuğun dil becerisinde ilerlemeler meydana gelir. Günlük hayatla sınırlı olan sözcükler, gündelik yaşamla sınırlı olan ifadeler farklı türdeki metinlerle genişler. Edebi dilin kelime hazinesinden farklı kelimeler eklenince de bu hazine zenginleşir (Aşıcı, 2005: 31). Çocuğun bu kritik süreçte dilin inceliklerini ve estetik değerleri de içselleştirmesi zor olmayacaktır. Bireye estetik duyarlılık kazandırmada en önemli zaman dilimi çocukluk dönemidir. Bu dönemde kazanılan yaşantılar, okunan kitaplar hayatta kalıcı izler oluşturmakta ve çocuğun geleceğini düşünsel olarak belirlemesinde oldukça etkili olmaktadır. Bu yüzden çocuklara hitap eden edebi eserlerin estetik değerlerinin hayati bir değere sahip olduğu görülmektedir (Arıcı, 2016: 1018).

Çocuklar okumaya başladıktan ve bu konuda ilerlemeler gösterdikten sonra sürekli olarak edebiyat eserlerinden yararlanmak ihtiyacını duyarlar. Bu ihtiyacını giderebilmek için sürekli arayış halinde olan çocuk, edebiyat aracılığıyla estetik yönden bakış açısını geliştirebilir ve beğeni seviyesini yükseltebilir (Dedeoğlu Orhun, 2014: 602). Jacop (Oğuzkan, 2001) bu ihtiyacın nedenlerini; edebiyatın hoş vakit geçirici, eğlendirici olması, ruha canlılık vermesi ve yaşama gücünü arttırması, hayatı keşfe yardım etmesi, rehberlik kaynağı olması, yaratıcı etkinlikleri teşvik etmesi ve güzel bir dil oluşturması olarak sıralamıştır. Felski, edebi eserin estetik yönünün bireyi büyülediğini belirterek bunun da edebiyatın dört önemli işlevinden biri olduğunu ifade etmektedir.

Okul öncesi dönemde henüz okuma becerisi edinmemiş çocuklar için kitap bol resim demektir. Bu yönüyle çocuk okuma işlemi resim yorumlayarak ve resmi anlamlandırarak gerçekleştirilmektedir. Küçükken edinilen beğeni oluşumu çocuğun

ileriki hayatı için önemli bir başlangıçtır. Çocuk bu yönüyle kazandığı estetik duyguyla bir yöntem ve bakış açısı da kazanmış olacaktır (Arıcı, 2016: 1019). Çocuk edebiyatı yayınlarında estetik kaygı sadece resim, çizgi, renk öğeleriyle sınırlı değildir. Kitabın dilindeki estetik de oldukça önemlidir. Duygu ve düşünceleri, olayları ifade ederken şiirsel bir anlatıma sahip olmak, betimlemeleri canlı bir ifadeyle sunabilmek, anlatımda duyulara etkili bir biçimde seslenebilmek bir anlamda çocukta hayal gücü, ifade zenginliği, hoşnut olma ve beğeni kavramlarını geliştirecek bütün bu unsurlar bir araya gelerek estetik bir beğeni ve tavır oluşturacaktır (Arıcı, 2016: 1019). Değerler eğitimine verilen önem son yıllarda oldukça artmıştır. Ancak literatür tarandığında çocuk edebiyatı alanında yazılmış kitapların hiçbiri üzerinde estetik değer yönünden bir inceleme ve araştırma yapılmamıştır. Bu çalışmada ise içerisinde birçok estetik değeri barındıran “Trenler Ne Güzeldir” adlı eser estetik değerler yönünden incelenerek eğitimdeki yerine odaklanmayı amaç etmektedir. Bu çalışma, yazılan bir eserin estetik değerlere göre nasıl inceleneceğini ortaya koyduğundan dolayı bu alanda ilerlemek ve bu çalışmaları yapmak isteyenler için örnek bir çalışma olacaktır. Öğretmenler öğrencilere kitap tavsiye ederken bu estetik kriterleri göz önünde bulundurarak öğrencilere kitap tavsiyesinde bulunarak öğrencilerde estetik kişiliğin oluşmasında öncülük edecektir. Aileler bu çalışmada ortaya konan estetik değerlere göre çocuklarına kitap alarak onların sanatsal yönünün gelişmesine yardımcı olacaktır. Yapılan çalışma alandaki büyük bir eksikliği ortadan kaldırmış olacaktır.

Problem

Bu çalışmada Kemal Özer’in Trenler Ne Güzeldir adlı eserinin estetik değerler yönünden incelenmesine çalışılmaktadır. Çocuk kitaplarında estetik değerler var mı varsa da bu değerler çocuklara nasıl aktarılmaktadır? Sorusuna cevap aranacaktır.

Amaç ve Önem

Estetik objeler öncelikle insanların duygularına hitap eder ve onlarda mutluluk, sevgi, kâinatla bütünleşme gibi duygulara yol açmaktadır. Böylelikle bu duygular bireye mutluluk, zevk, haz vermekle beraber hem de psikolojik yönden bireyin gelişmesini sağlar (Bozkurt, 1992: 51). Bu nedenle çocuk kitapları da çocuklara estetik değerleri aktarma da ve onların kâinata bakış açılarının farklılaşmasında önemli bir yere sahiptir. Bu çalışmanın amacı, çocuk edebiyatının önemli simalarından Kemal Özer’in çocuk edebiyatı ile ilgili görüşlerini tespit etmek, eserlerindeki estetik değerlere ilişkin unsurları ortaya koymaktır. Bu çalışmaya ihtiyaç duyulmasının sebebi çocuklar için yazılan kitapların estetik değerleri aktarmada yetersiz olduğu düşüncesidir.

Sınırlılıklar

1. Araştırma, 2017-2018 eğitim öğretim döneminde İstanbul Cengiz Topel Ortaokulunda öğrenim gören 33 adet 7. sınıf öğrencisi ile,
2. Kemal Özer’in “Trenler Ne Güzeldir” adlı eseri ile sınırlı tutulmuştur.

YÖNTEM

Kemal Özer’in Trenler Ne Güzeldir adlı eserindeki estetik değerlere ilişkin unsurları ortaya koymaya yönelik olan bu çalışma nitel araştırma metodlarından fenomenoloji deseniyle tasarlanmıştır. Fenomenoloji deseni, farkında olunan ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olunmayan olgulara odaklanmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2013: 45).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu devlet okulunda 2017-2018 eğitim öğretim yılında öğrenim gören 7. sınıf öğrencilerinden 33 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini 33 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem olarak, amaçlı örnekleme yöntemlerinden önceden belirlenmiş bir takım ölçütleri karşılayan durumların çalışılmasını sağlayan ölçüt örnekleme (Yıldırım ve Şimşek, 2008) kullanılmıştır. Öğrenciler seçilirken öğrencilerin okula devam durumları, kitap okuma alışkanlıkları, sorulacak sorulara net ve tarafsız bir şekilde cevap vermeleri göz önünde bulundurulmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın kuramsal boyutu oluşturulduktan sonra Kemal Özer'in *Trenler Ne Güzeldir* adlı eseri kuramsal olarak oluşturulan 20 tane estetik değer ölçüt alınarak içerik analiziyle incelenmiştir. Estetik değer ölçütler şunlardır:

1. Kurmaca olmalıdır.
2. Anlam soyut, derin ve gizlidir.
3. Sınırlayıcı değil, özgürleştiricidir.
4. Çok anlamlılık boyutunu öne çıkarır.
5. Dil, şiirsellik işleviyle kullanılır.
6. Yüksek bir söyleyiş ve işlenmiş bir dil vardır.
7. Anlamda(mantıksal) ve dil bilgisinde tutarlı olmalı(bağdaşıklık)
8. Yararı görünür değil, yaşamsaldır.
9. Hazza dayalıdır. Lezzet ve tat verir.
10. Özneldir ve özgündür.
11. Duygu ve hayale dayalıdır. Ama akılla dizgeleştirilir.
12. Söz ve anlam sanatlarından yararlanır.
13. Özgün düşünme, üretme ve deneme kapasitesini geliştirebilir.
14. Çevresini güzelleştirebilmesinisağlayacakestetikkışılıkkazandırabilmek.
15. Sanat güzelliğini ve sanatçıyı takdir etmesini sağlayabilme.
16. Hayal gücünü geliştirebilme.
17. Onlara okuma, dinleme, okuma alışkanlık ve zevkini kazandırmak.
18. Estetik duygularının gelişmesinde yardımcı olmak.
19. Gördükleri, Bildikleri Bir Yeri, Bir Olayı, Bir Canlıyı, Bir Kimseyi Vb. Anlatabilme, Tanıtabilme, Bunlar Hakkında Duygu Ve Düşüncelerini Açıklayabilmek (Türkçe Programı, 2002: 14-23).
20. İyiye Ve Güzele Yönelmelerini, Yaşama Sevinciyle Güçlenmelerini Kendilerine Güven Duymalarını Ve İyi Alışkanlıklar Kazanmalarını Sağlamak (Karakuş, 2000:139-141).

Araştırmada kullanılacak olan estetik değerler geçerliliğini sağlamak amacıyla Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde görev yapan alan uzmanlarının görüşlerine sunulmuştur. Alan uzmanlarından gelen görüş ve öneriler doğrultusunda bu değerlere son şekli verilmiştir ve 7. sınıf öğrencilerinin *Trenler Ne Güzeldir* adlı esere dair görüşlerini almak üzere yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, önceden belirlenmiş olan soruların görüşme durumlarını

kapsar (Balcı, 2004). Görüşme formu hazırlanırken öncelikle sorulacak sorular belirlenmiştir. Sorular oluşturulurken öğrenciler tarafından kolay anlaşılabilir sorular yazma, açık uçlu sorular sorma, odaklı sorular hazırlama, yönlendirmekten kaçınma, çok boyutlu sorular sormaktan kaçınma ve soruları mantıklı bir biçimde düzenleme gibi ilkelere (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 156) dikkat edilmiştir. Görüşme formu hazırlandıktan sonra bir 7. sınıf öğrencisiyle ön görüşme yapılmış, görüşme tamamlandıktan sonra öğrencinin görüşme sorularına verdiği cevaplar çözümlenerek analiz edilmiştir. Anlaşılmayan soru maddeleri değiştirilmiş ve ön görüşmeye alınan bu öğrenci araştırma kapsamı dışında tutulmuştur. Araştırmada kullanılacak olan görüşme formu içerik geçerliliğini sağlamak amacıyla Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde görev yapan alan uzmanlarının görüşlerine sunulmuştur. Alan uzmanlarından gelen görüş ve öneriler doğrultusunda görüşme formuna son şekli verilmiştir. Görüşme formunda 9 adet soru yer almaktadır. Görüşme sırasında öğrenciye, görüşme formunda yer alan sorular sırasıyla sorulmuş ve öğrencinin rahat bir şekilde soruları cevaplaması talep edilmiştir. Öğrencinin sorulara verdiği cevaplar yazılı olarak kayıt altına alınmıştır araştırmacı tarafından.

Belirlenen 20 tane estetik değer ölçütünü "Trenler Ne Güzeldir" adlı eserde saptamak amacıyla öğrencilerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorular aşağıda belirtilmiştir:

1. Kitabın dilini ve anlatımını nasıl buldunuz?
2. Kitap sizi etkiledi mi? Etkilediyse neden etkiledi, etkilemediyse neden etkilemedi?
3. Kitabı okurken hayal dünyanızın geliştiğini hissettiniz mi?
4. Kitap sizi hayal kurmaya yönlendirdi mi?
5. Kitap, dünyaya bakış açınızı değiştirdi mi? Hangi yönlerden değiştirdiğini düşünüyorsunuz?
6. Kitap, yaşama sevincinizin güçlenmesine ve iyi alışkanlıklar kazanmanıza katkı sağladı mı?
7. Yazarın hangi yönlerini takdir edici buldunuz?
8. Kitabı okuyup bitirdikten sonra sizde bıraktığı izlenimler neler oldu?

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin çözümlenmesinde betimsel çözümleme tekniği ve içerik analizi kullanılmıştır. Buna göre, kitaptaki estetik değerleri saptamak amacıyla oluşturulan 20 madde ölçüt alınarak kitap incelenmiş ve 20 maddenin tamamının da kitapta yer aldığı saptanmıştır. Sonrasında hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu 33 öğrenciye uygulandıktan ve her madde tek tek çözümlendikten sonra veriler, frekans ve yüzde değerleri şeklinde sunulmuştur. Temel amaç araştırmaya konu olan kültürün tanımlanması ve bu süreçte de bu kültürü oluşturan bireylerin ya da grupların algılarının, deneyimlerinin ve tutumlarının kendi bakış açılarından aktarılmasıdır. Bu nedenle ortaya çıkan bulgular çalışan grubun diliyle sunulur ve doğrudan anlatılanlara yer verilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 69). Yarı yapılandırılmış görüşmeler, hem sabit seçenekli cevaplamayı hem de ilgili alanda derinlemesine gidebilmeyi birleştirir (Büyüköztürk vd, 2014: 152).

BULGULAR VE YORUMLAR

Bir metnin estetik boyutunu ölçmek için çeşitli kriterlerden yararlanılır. Bu kriterler şöyledir:

1. Kurmaca olmalıdır.
2. Anlam soyut, derin ve gizlidir.
3. Sınırlayıcı değil, özgürleştiricidir.
4. Çok anlamlılık boyutunu öne çıkarır.
5. Dil, şiirsellik işleviyle kullanılır.
6. Yüksek bir söyleyiş ve işlenmiş bir dil vardır.
7. Anlamda(mantıksal) ve dil bilgisinde tutarlı olmalı(bağdaşıklık)
8. Yararı görünür değil, yaşamsaldır.
9. Hazza dayalıdır. Lezzet ve tat verir.
10. Özneldir ve özgündür.
11. Duygu ve hayale dayalıdır. Ama akılla dizgeleştirilir.
12. Söz ve anlam sanatlarından yararlanır.
13. Özgün düşünme, üretme ve deneme kapasitesini geliştirebilme.
14. Çevresini güzelleştirebilmesinisağlayacakestetikkışılıkkazandırabilmek.
15. Sanat güzelliğini ve sanatçıyı takdir etmesini sağlayabilme.
16. Hayal gücünü geliştirebilme.
17. Onlara okuma, dinleme, okuma alışkanlık ve zevkini kazandırmak.
18. Estetik duygularının gelişmesinde yardımcı olmak.
19. Gördükleri, Bildikleri Bir Yeri, Bir Olayı, Bir Canlıyı, Bir Kimseyi Vb. Anlatabilme, Tanıtabilme, Bunlar Hakkında Duygu Ve Düşüncelerini Açıklayabilmek (Türkçe Programı, 2002: 14-23).
20. İyiye Ve Güzele Yönelmelerini, Yaşama Sevinciyle Güçlenmelerini Kendilerine Güven Duymalarını Ve İyi Alışkanlıklar Kazanmalarını Sağlamak (Karakuş, 2000:139-141).

Bu 20 madde uzman görüşüne sunulduktan sonra son şekli verilmiştir. Trenler Ne Güzeldir adlı kitap bu maddeler doğrultusunda estetik yönden incelenmiş ve kitabın 20 maddenin yirmisini de sağladığı tespit edilmiştir. Çocuklardaki estetik değerlerin gelişmesi yönünden faydalı bir eser olarak görülmüştür.

A) Kitaba Dair Bulgular

1. "Kurmaca Olmalıdır" kriterine ilişkin bulgular
Eser yazarın kendi çocukluk serüvenini anlattığından kurmaca bir eserdir.
2. "Anlam Soyut, Derinde Ve Gizlidir" kriterine ilişkin bulgular
"Bir de son durağa girip uysallaştıktan sonra yanına yaklaşın lokomotifin. Yüreği nasıl atar hala, nasıl solumayı sürdürür ağız dolusu! Arada iç çekmesine benzeyen seslerde çıkarır. Yumuşak ak dumanlar da fışkırtır. İyice sokulursanız, toplu iğne başını andıran ılık su damlacıklarıyla yüzünüzü de ıslatır."(s.7)
Kitapta geçen yukarıdaki ifadeler dikkatle incelendiğinde eserin, eserin soyut soyut anlam boyutunun var olduğu görülmektedir. Bundan dolayı da anlam yüzeyde ve görünürde değildir, derinde ve gizlidir. Eser her yönüyle bu kriteri taşımaktadır.
3. "Sınırlayıcı Değil Özgürleştiricidir "kriterine ilişkin bulgular
"Gerçekten de en çok babama düşerdi akşamları söz. Anlaşılan, sofradakilerin

içinde, yaşantısı en devinimli ve değişik olan oydu. Başından geçenleri anlatsın da dinleyelim diye ağzının içine bakardı herkes. Evde konuşkan olmayan babam orda sorulan hiçbir şeyi yanıtlamaktan kaçınmazdı. Ve anlattıkları, yalnız o akşamki söyleşinin değil, orda bulunan herkesin yaşantısının ortasından bir tren gibi gelip geçerdi.”(s.35)

Anlam soyut, derin ve gizli olduğundan okur hiçbir şekilde yazar tarafından sınırlandırılmaz aksine özgürleştirilir. Sınırı oluşturan okuyucunun yorumlama gücündeki sınırlılıklardır. Eserden alınan yukarıdaki parçadan hareketle yazarın, okuru sınırlandırmadığını aksine özgürleştirdiğini görmekteyiz.

4. “Çok Anlamlılık Boyutunu Öne Çıkarır” kriterine ilişkin bulgular
“Tekerleri birbirine bağlayan, ilk devinimi başlatan pistonu düşünün. Dışa doğru çıkıntı yapan piston yuvası, tıpkı horozun mahmuzu gibi çalımıdır. Önce ağır gidip gelen, sonra hızlanan piston arka arkaya dizilmiş insanları anımsatır bana hep. Birinin kolu ötekine eklenmiş ve hepsi bir tek kol oluşturmuş sanki: Güçlü, dirençli, devinim ve canlılık dolu.”(s.6)

Eserin sınırlayıcı değil de özgürleştirici olması, onun çok anlamlılık yönünü ortaya çıkarır. Okur sınırlanmadığı için farklı anlamlar yükleyerek eseri okuyabilir. Eserden alınan yukarıdaki parça, eserde de çok anlamlılık hem bağdaşıklık hem de bağlaşıklık yönüyle var olduğunu göstermektedir.

5. “Dil Şiirsellik İşleviyle Kullanılır” kriterine ilişkin bulgular
“Yine de elimdeki işi bırakıp kulak kesiliyorum tren sesi duyunca. Trenler ne güzeldir diyorum, göğsümü doldura doldura. Ne güzeldir trenlerin süzülüp gidişi.(S.7)

İçimde günlerdir uğuldayan heyecan birdenbire kesilmişti. Ayaklarım gitmek istemiyordu sanki. Evimiz, sokağımız, o sırada oyunlarını sürdüren arkadaşlarım, çevremde görmeye alıştığım canlı cansız ne varsa hepsini gücendirecektim gitmekle. Garip bir pişmanlık duyuyordum.”(s.58)

Ne güzeldir trenler!

Ne güzeldir trenlerin süzülüp gidişi!

Geçtiği yerdeki her şey onunla akıp gidiyor sanırsınız. Sonra bir de bakarsınız, tren gitmiş, içinden geçtiği görüntü kalmış. Ama görüntüdeki evler, damlar, direkler bir süre daha üst üste yığılacak gibi olur, trenin gittiği yöne doğru...

Bana öyle gelir ki lokomotif önden kaçmakta, vagonlar da onu kovalamaktadır. Hızlı hızlı öten düdüğü, ele geçmekten korkan lokomotifin çığlıklarıdır. (s.5)

Uzaklaşan trenin arkasından bir süre baktım hüznle. Kırmızı ışığı uzaklarda eriyip görünmez olunca garip bir sessizlik kapladı kulaklarımı. Soluk alışlarımızdan başka bir şey duyulmuyordu. Bir de benim dişlerimin takırtısı... Çenelerimin vurmasını önleyemiyordum bir türlü. Anladım ki bizden başka ne varsa her şey, canlı olsun cansız olsun, uykudaydı.(s.62)

Eserden alınan örneklerden hareketle bu eserin; ahenk, ritim ve şiirsellik özelliklerini taşıdığını görmekteyiz.

6. “Yüksek Bir Söyleyiş Ve İşlenmiş Bir Dil Vardır” kriterine ilişkin bulgular
“Teyzemlere yaptığımız küçük gezi, babamın izin günlerinin sonuna konulmuş bir nokta olurdu her yıl. Ardından evimizin önündeki sokağa, arkadaşlarımın arasına dönerdim. Akşamları yeniden ellerim çenemde kapı eşiğine oturmak, yeniden o hüzünlü yalnızlık! Eli çantalı bir adamın sokağın köşesinde belirince yeniden umutlanmak!”(s.55)

Eserde yüksek bir söyleyiş ve işlenmiş bir dil vardır. Yukarıdaki metinden

hareketle yazarın özen ve belli bir düzen içerisinde eseri yazdığını görmekteyiz.

7. “Anlamda(mantıksal) ve dil bilgisinde tutarlı olmalı(bağdaşıklık)” kriterine ilişkin bulgular

Eser mantıksal ve dil bilgisi açısından tutarlıdır.

8. “Yararı Görünür Değil Yaşamsaldır” kriterine ilişkin bulgular

“Babamı dinlerken, yürek serinletici bir başka mucize daha olduğunu anladım. Babam, suçlu bulunmayıp aklansa bile, nasıl o kazalarda ölenleri yıllarca yüreğinde yaşattıysa, anladım ki aynı şeyi ben sürdürecektim ondan sonra.”(s.40) Kurgusal olarak bu eser hayatın içinden karşılaşılabilecek olayları içermektedir. Yararı görünür değil insan için yaşamsaldır.

Kitabın genel olarak konusu şöyledir;

“Kendi çocukluğunun maceralarını okurlarıyla paylaşmayı amaçlayan yazar, kitapta lokomotif sürücüsü olan babasıyla ilgili anılarını estetik ve bir o kadar etkileyici bir şekilde anlatıyor. Kendi çocukluğunda yaşadığı ilginç anıları -soba deliğine yuva yapan serçe, sigara içen çekirge, köpeği Fındık- babasının çevresinde gelişen olaylarla birlikte okura samimi ve açık bir ifadeyle anlatıyor.” Dolayısıyla konusuna bakıldığında içerik günlük hayatta hemen hemen herkesin karşılaşılabileceği ve başından geçmiş bir olayı anlatıyor bundan ötürü de yaşananlar yaşamsaldır.

9. “Hazza Dayalıdır. Lezzet Ve Tat Verir” kriterine ilişkin bulgular

“Uyumlu bir çalışma için yan yana gelmiştir lokomotifin her parçası. Ama güzel bir görünüm sağlamayı da unutmazlar. Örneğin burundaki eğimli demir kafes. Taşlardan, buzlardan, her türlü çarpmalardan korur ön tekerleri. Aynı zamanda bacadan aşağıya inen sert çizgiye tatlı bir yumuşama getirir. Yine burnun iki yanındaki, uçları içe doğru kıvrılan kanatlar. Hem gövdeyi esirger çarpmalardan, hem de yeleleri dikilmiş dört nala bir ata benzetir onu.”(s.6-7)

Kaygı veren tek şey, uzaktan geçen bir tren sesinin kulaklarımıza çarpmasıydı. Babamın yüzünü arıyorum hemen. Gözlerinde bir pişmanlık, bir özlem, bir düş kırıklığı göreceğim miydim acaba?”(s.74)

Eserin dilinin anlaşılır, akıcı olması ve şiirsellik özelliği taşıması okurun haz almasını sağlamakta ve okura lezzet ve tat vermektedir. Eserden alınan yukarıdaki parçanın akıcı, anlaşılır olması ve şiirsellik özelliği taşıdığı için okuru sıkmamaktadır.

10. “Özneldir Ve Özgündür” kriterine ilişkin bulgular

Üslubu yazara uygundur ve özneldir. Çünkü yazılanlar yazarın dünyasını ve yaşayışını yansıtıyor ve bundan dolayı da yanı zamanda kitabın özgünlüğü buradan kaynaklanıyor.

11. “ Duygu Ve Hayale Dayalıdır. Ama Akılla Dizgeleştirilir” kriterine ilişkin bulgular

“Düşümden vazgeçmedim. Uzun süre yaşattım içimde. Zaman zaman babama ondan söz açmayı da sürdürdüm. Kim bilir belki bir gün...”(s.44)

Düşümdeki gibi olmadı hiçbir şey. Gerçekten daracıktı lokomotifin içi. Konuşulanlar duyulmuyordu gürültüden. Öylesine sarsıntılıydı ki ayakta durmak basbayağı güçtü. Hele kömür atmak üzere ocağın kapağını açtıklarında, alevleri yüzüme doğru uzanan ateşin sıcaklığından kaçacak yer bulamamış, mendilimi çıkarıp yüzümün önüne germiştim. Düşüğü öttürürken de iyice zorlanmışım, çünkü kolu çekmek sanıldığı kadar kolay değildi. Yüzümü rüzgâra tutmakta öyle. Kırbaçlanmış gibi yanaklarım acımişti.

Yazar burada çocuk ile birlikte okurunda hayal kurmasını sağlayıp okurun da aynı duyguları yaşamamasını sağlamaktadır.

12. "Söz Ve Anlam Sanatlarından Yararlanılır" kriterine ilişkin bulgular

"Sık sık duyduğum bir söz vardı. Özellikle yaşlılar, "sayılı gün çabuk geçer" derlerdi. Gerçekten de, babamın iki haftalık izni, göz açıp kapayana dek geçiverirdi. Ondan sonrası, öteki izne kadar bir yıl daha beklemek ya da lokomotifin hastalanmasını gözlemek..."(s.28)

"Her şey değişti burada. Toprağın rengi bile. Kırmızıya çalan kahverengiydi. Her şey sessiz ve devinimsizdi. İnsanlar, evler, kaldırım taşları, ağaçlar, duvarlar, gölgeler, su birikintileri... Hepsi sürekli dinleniyordu sanki."(s.30)

"Daha önce değindiğim gibi, babamın izinleri dışında bizlerle kalması için hastalanması gerekiyordu. Ya kendisinin, ya lokomotifinin hastalanması... Duruma göre birkaç gün ya da bir hafta dinlenince verirlerdi o vaki. Lokomotif hastalanırsa bu süre biraz daha uzayabilirdi. Elbet kendisiyle lokomotifinin hastalanması arasında dinlenince bakımından durum biraz değişik olurdu."(s.46)

Birinci parçada insana ait lokomotive insana ait olan hastalanma özelliği aktarılarak kişileştirme sanatı yapılmıştır.

İkinci parçada insanlara, evlere, kaldırım taşlarına, ağaçlara, duvarlara, gölgelere ve su birikintilerine insana ait olan dinlenme özelliği aktarılarak kişileştirme sanatı yapılmıştır.

Üçüncü parçada lokomotive insana ait olan hastalanma özelliği aktarılarak kişileştirme sanatı yapılmıştır.

Yukarıdaki üç parça incelendiğinde Trenler Ne Güzeldir adlı eserde estetik değer kriterinden olan "Söz Ve Anlam Sanatlarından Yararlanılır." kriterinin sağlandığını görmekteyiz.

13. "Özgün Düşünme, Üretme Ve Deneme Kapasitesini Geliştirebilme" kriterine ilişkin bulgular

"Oturduğum kapı eşiğinde, babamı bir ses olarak düşünürdüm. Bir tren sesi. Trenleri götüren, trenlerle birlikte benim umutlarımı da götüren bir ses. Uzaklaşır, uzaklaşır, duyulmaz olurdu birkaç gün. Sonra yaklaşımaya başladılar. Yaklaşır, yaklaşır evimizin kapısına gelip dayanırdı."(s.11)

Eserde çocuk kahraman yukarıdaki metinde görüldüğü üzere herhangi bir sınırlamaya gitmeden hayal gücünü de kullanarak özgün bir şekilde düşünmekte ve zihninden geçenleri özgürce ifade etmekte ve hayal dünyasını kullanarak yaratıcılık özelliğini ön plana çıkarmaktadır.

14. "Çevresini Güzelleştirebilmesini Sağlayacak Estetik Kişilik Kazandırabilmek" kriterine ilişkin bulgular

"İlk adımları attıktan sonra bir Arnavut kaldırımını çıkardı karşımıza. Aralarında otları bitmiş iri taşların üzerinden hep birlikte yürürdük yukarılara doğru. Bahçeli tahta evler sıkışınca sessizlik artar ve yalnız burada duyduğum bir koku başlardı. Yılanmış tahtalar ile kabartılmış toprağın yazları güneşe, kışları yağmura bulanana kokusu..."(31)

"Uykumda güneşli çayırlar görüyordum. Akarsular, göller, gölgeleri suya düşen ağaç öbekleri. Gerilerde, bulutların altında, silikleşmiş dağlar.bütün bu renk cümbüşü içimi ısıtıyordu. Gevşiyordum. Üşengeç üşengeç kırlara uzanmak, güneş altında debelenmek istiyordum. Tam o sırada bir tren belirliyordu çayırın alt başından. Duman sala sala yaklaşıyordu. Telaşa kapılıyordum sesi duyulacak diye. Ya düdüğünü de öttürürse? Yalvarmaya başlıyordum. Yaklaştıkça

hızlanıyordu tren, hızlandıkça artıyordu gürültüsü. Yalvarmalarına kulak asılmıyordu. Ter boşanıyordu her yanımdan." N'olur, n'olur, düdüğünü çalma hiç olmazsa" diyordum. Sürücünün kolunu havada görüyordum, indirince ötecekti düdüğü. Kendimi, demiryoluna atmaktan başka çarem kalmıyordu, durdurmak için. Tokat gibi çarpıyordu göğsüme lokomotifin rüzgârı. Fırlayarak uyanıyordum."(s.52-53)

Yazar eserde, olumlu bir bakış açısıyla gerçek hayatta var olan olumsuz durumların olumlu yönünü ve güzel yönünü göstererek estetik kişilik kazandırmaktadır.

15. "Sanat Güzelliğini Ve Sanatçıyı Takdir Etmesini Sağlayabilme" kriterine ilişkin bulgular

Kitap baştan sona estetik ve sanatsal bir üslupla yazar tarafından kaleme alınmıştır. Okur bunu okuduğunda ister istemez iç âleminde bir şeyler hissedecektir ve yazarın bu üslubunu, sanat güzelliğini ve sanatçıyı takdir etmekten kendini alıkoyamayacaktır.

16. "Hayal Gücünü Geliştirebilme" kriterine ilişkin bulgular

"Dalıp dalıp gidiyorum artık. Daracak demir basamaklardan tırmandığımı düşünüyorum. Kapıdaki sarı ayyıldıza elimle dokunuyordum usulca. Düdüğü öttürüyordum. Yol veren kolu çekiyordum yavaş yavaş. Tekerlekle dönmeye başlayınca sarsılıyordu lokomotif. "Çuh..çuh.." sesleri ve ak dumanlar salıyordu dışlarının arasından. Hızlanıyordu sonra. Alnımı rüzgâra uzatırken gözlerimi kapıyordum. Evler, direkler, bahçeler birbiri ardınca gelip geçecekti kimbilir ne güzel! Vagon penceresinden görünenler kimbilir nasıl canlı, ele avuca sığmaz olurdu lokomotiften bakınca! Bir de buna, sürücülerden başka kimsenin ulaşamayacağı bir yere ulaşmanın o başdöndürücü keyfini ekleyin!"(s.43)

"Bütün bunlara karşın düşümü savunmaktan geri kalmadım o günden sonra da. Süzülüp giden bir tren o günden sonra da güzel göründü gözüme. Heyecanlarıma yeni heyecanlar eklemeyi sürdürdü. Üstelik her düşün altında bir gerçek yarattığı o günden sonra yerleşti kafama.

Trenler yalnız insanları taşımıyor, onları düşlerle zenginleştiriyordu aynı zamanda. Ve bu düşleri yaratan yalnız lokomotifler değil, derileri yaz kış o dayanılmaz sıcakla kavrulan, yanakları rüzgârla kırbaçlanan sürücülerle ateşçilerdi." (s.45)

Eser, çocuğun hayal kurmasını sağlayarak hayal gücünü geliştirmekte ve onu düşünmeye yönlendirmektedir.

17. "Onlara Okuma, Dinleme, Okuma Alışkanlık Ve Zevkini Kazandırmak" kriterine ilişkin bulgular

Eser çocuk tarafından okunduğunda, dili açık ve bir o kadar yalın olduğundan ve hayal gücünü geliştirebilecek ifadeler sıklıkla kullanıldığından okuma alışkanlığı ve zevkini kazandırabilecek bir eserdir.

18." Estetik Duyguların Gelişmesine Yardımcı Olmak" kriterine ilişkin bulgular

"Bir de son durağa girip uysallaştıktan sonra yanına yaklaşın lokomotifin. Yüreği nasıl atar hala, nasıl solumayı sürdürür ağız dolusu! Arada iç çekmesine benzeyen seslerde çıkarır. Yumuşak ak dumanlar da fışkırtır. İyice sokulursanız, toplu iğne başını andıran ılık su damlacıklarıyla yüzünüzü de ıslatır."(s.7)

"Trene binene kadar artıkça arttı bu duygu. Haydarpaşa önünde, akşam alacasına bürünen, ışıkları tek tük yanan İstanbul'a dönüp son kez baktığımda ağlayacak gibi oldum. Annemle babamın arasında sürüklenircesine çıktım

garın basamaklarını. Vagonumuzu ve yerimizi bulduk. Hiç sesimi çıkarmadan büzüldüm bir köşeye. Geride bıraktıklarım kıvıl kıvıl oynayıyordu belleğimde. Hıçkırmamak için kendimi zor tutuyordum.”(s59)

Eserden alınan yukarıdaki parçalar göze, kulağa ve hislere güzel geldiğinden çocuklarda estetik değerlerin oluşmasına katkı sağlamaktadır.

19. “Gördükleri, Bildikleri Bir Yeri, Bir Olayı, Bir Canlıyı, Bir Kimseyi Vb. Anlatabilme, Tanıtabilme, Bunlar Hakkında Duygu Ve Düşüncelerini Açıklayabilmek(Türkçe Programı, 2002: 14-23)” kriterine ilişkin bulgular

“ Uyumlu bir çalışma için yan yana gelmiştir lokomotifin her parçası. Ama güzel bir görünüm sağlamayı da unutmazlar. Örneğin burundaki eğimli demir kafes. Taşlardan, buzlardan, her türlü çarpmalardan korur ön tekerleri. Aynı zamanda bacadan aşağıya inen sert çizgiye tatlı bir yumuşama getirir. Yine burnun iki yanındaki, uçları içe doğru kıvrılan kanatlar. Hem gövdeyi esirger çarpmalardan, hem de yeleleri dikilmiş dört nala bir ata benzetir onu.”s.6-7)

“Kaygı veren tek şey, uzaktan geçen bir tren sesinin kulaklarımıza çarpmasıydı. Babamın yüzünü arıyorum hemen. Gözlerinde bir pişmanlık, bir özlem,bir düşün kırıklığı görecektim mi acaba?”(s.74)

Eserden alınan bu parçalarda çocuk kahraman gördüğü tren hakkındaki duygu ve düşüncelerini rahatça ve estetik bir üslupla açıklamaktadır.

21. “İyiye Ve Güzele Yönelmelerini, Yaşama Sevinciyle Güçlenmelerini Kendilerine Güven Duymalarını Ve İyi Alışkanlıklar Kazanmalarını Sağlamak(Karakuş, 2000:139-141)” kriterine ilişkin bulgular

“Artık bizimle olacaktı hep. Sevinmeliydim buna. Ama bir türlü sevinemiyordum. Bana öyle geliyordu ki, üstümüzden bir bulut geçiyordu. Kapkara bir yağmur bulutu. Yeniden güneş açınca, yaşantımızın eskisi gibi olmadığını görecektik.”(s.50)

“Trene binerken herkesin gözü yaşlıydı. Anneme sevinç vermişti dönüşümüz. Babamsa, yıllardır taşıdığı bir yük omzundan inmiş gibi, hafiflemişti. Göğsümü kabarta kabarta anlatabilirdim: benim de serüvenlerim vardı artık.”(s.69)

Eserde alınan bu parçalarda çocuk kahraman karamsarlıktan sıyrılıp iyiye ve güzele yönelerek yaşama sevincini kazanmıştır.

B) Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formuna Dair Bulgular

33 öğrenci ile yapılan görüşmeler neticesinde toplanan veriler gruplandırılmış ve her soru bir tablo çerçevesinde yüzde ve frekans değerleri ile birlikte gösterilmiştir. 7. sınıf öğrencilerine “Kitabın dilini ve anlatımını nasıl buldunuz? sorusu yöneltilmiş ve bu soruya verdikleri cevaplar gruplandırılarak tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Kitabın dilini ve anlatımını nasıl buldunuz?

	f	%
Güzel	29	%87,77
Kötü	4	%12,12
Toplam	33	%100

Tablo 1’de görüldüğü üzere 33 öğrenciden 29’u kitabın dilini ve anlatımını güzel, 4 öğrenci ise kötü bulmuştur.

7. sınıf öğrencilerine “Kitap sizi etkiledi mi? Etkilediyse neden etkiledi, etkilemediyse neden etkilemedi? sorusu yöneltilmiş ve bu soruya verdikleri cevaplar gruplandırılarak tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Kitap sizi etkiledi mi? Etkilediyse neden etkiledi, etkilemediyse neden etkilemedi?

	f	%
Etkiledi	25	%75,75
Etkilemedi	8	%24,24
Toplam	33	%100

Tablo 2’de görüldüğü üzere 33 öğrenciden 25’i kitaptan etkilendiğini, 8 öğrenci ise etkilenmediğini ifade etmiştir.

7. sınıf öğrencilerine “Kitabı okurken hayal dünyanızın geliştiğini hissettiniz mi?” sorusu yöneltilmiş ve bu soruya verdikleri cevaplar gruplandırılarak tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Kitabı okurken hayal dünyanızın geliştiğini hissettiniz mi?

	f	%
Evet	28	%84,84
Hayır	5	%15,15
Toplam	33	%100

Tablo 3’te görüldüğü üzere 33 öğrenciden 28’i hayal dünyasının geliştiğini, 5 öğrenci ise hayal dünyasının gelişmediğini ifade etmiştir.

7.sınıf öğrencilerine “Kitap sizi hayal kurmaya yönlendirdi mi?” sorusu yöneltilmiş ve bu soruya verdikleri cevaplar gruplandırılarak tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Kitap sizi hayal kurmaya yönlendirdi mi?

	f	%
Evet	27	%81,81
Hayır	6	%18,18
Toplam	33	%100

Tablo 4’te görüldüğü üzere 33 öğrenciden 27’si kitabın hayal kurmaya yönlendirdiğini, 6 öğrenci hayal kurmaya yönlendirmediğini ifade etmiştir.

7.sınıf öğrencilerine “Kitap, dünyaya bakış açınızı değiştirdi mi? Hangi yönlerden değiştirdiğini düşünüyorsunuz? ” sorusu yöneltilmiş ve bu soruya verdikleri cevaplar gruplandırılarak tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5. Kitap, dünyaya bakış açınızı değiştirdi mi? Hangi yönlerden değiştirdiğini düşünüyorsunuz?

	<i>f</i>	%
Değiştirdi	20	%60,60
Değiştirmede	13	%39,39
Toplam	33	%100

Tablo 5'te görüldüğü üzere 33 öğrenciden 20'si kitabın hayal kurmaya yönlendirdiğini, 13 öğrenci hayal kurmaya yönlendirmedeğini ifade etmiştir.

7.sınıf öğrencilerine "Kitap, yaşama sevincinizin güçlenmesine ve iyi alışkanlıklar kazanmanıza katkı sağladı mı?" sorusu yöneltilmiş ve bu soruya verdikleri cevaplar gruplandırılarak tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Kitap, yaşama sevincinizin güçlenmesine ve iyi alışkanlıklar kazanmanıza katkı sağladı mı?

	<i>f</i>	%
Evet, sağladı	27	%81,81
Hayır, sağlamadı	6	%18,18
Toplam	33	%100

Tablo 6'da görüldüğü üzere 33 öğrenciden 27'si kitabın yaşama sevincinin güçlenmesine ve iyi alışkanlıklar kazanmasına katkı sağladığını, 6 öğrenci ise katkı sağlamadığını ifade etmiştir.

7.sınıf öğrencilerine "Yazarın hangi yönlerini takdir edici buldunuz?" sorusu yöneltilmiş ve bu soruya verdikleri cevaplar gruplandırılarak tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. Yazarın hangi yönlerini takdir edici buldunuz?

	<i>f</i>	%
Anlatımını	29	%87,87
Akıcılığını	4	%12,12
Toplam	33	%100

Tablo 7'de görüldüğü üzere 33 öğrenciden 29'u yazarın anlatımını, 4 öğrenci ise akıcılığını takdir etmektedir.

7.sınıf öğrencilerine "Kitabı okuyup bitirdikten sonra sizde bıraktığı izlenimler neler oldu?" sorusu yöneltilmiş ve bu soruya verdikleri cevaplar gruplandırılarak tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8. Kitabı okuyup bitirdikten sonra sizde bıraktığı izlenimler neler oldu?

	f	%
Bir daha okumak isterim.	25	%75,75
Fazlasıyla duygulandım	8	%24,24
Toplam	33	%100

Tablo 8’de görüldüğü üzere 33 öğrenciden 25’i kitabı bir daha okumak istediğini, fazlasıyla duygulandığını ifade etmiştir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Yapılan literatür taraması sonucu bir eserin hangi estetik değerlere göre incelenebileceğine dair hiçbir veriye rastlanmamıştır. Bu durumda estetik değerlere önem verilmediğinin ve alanın ne kadar da yalnız bırakıldığını göstermektedir. Bu çalışma ile çocuk kitaplarındaki estetik değerler konusuna dikkat çekilmiştir.

Araştırmanın amacı, çocuklar için yazılan eserlerin belirlenen estetik kriterlerine göre incelenmesidir. Bu çalışmada Kemal Özer’in(2009) “Trenler Ne Güzeldir” isimli eseri incelenmiştir. Literatür taraması yapıldıktan sonra belirlenen estetik kriterler bağlamında bu çalışma gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada, çocuk edebiyatının estetik kriterleri “Kurmaca olmalıdır”, “Anlam soyut, derin ve gizlidir”, “Sınırlayıcı değil, özgürleştiricidir”, “Çok anlamlılık boyutunu öne çıkarır”, “Dil, şiirsellik işleviyle kullanılır”, “Yüksek bir söyleyiş ve işlenmiş bir dil vardır”, “Anlamda(mantıksal) ve dil bilgisinde tutarlı olmalı(bağdaşıklık)”, “Yararı görünür değil, yaşamsaldır”, “Hazza dayalıdır. Lezzet ve tat verir”, “Özneldir ve özgündür”, “Duygu ve hayale dayalıdır. Ama akılla dizgeleştirilir”, “Söz ve anlam sanatlarından yararlanır”, “Özgün düşünme, üretme ve deneme kapasitesini geliştirebilme”, “Çevresini güzelleştirebilmesini sağlayacak estetik kişilik kazandırabilme”, “Sanat güzelliğini ve sanatçıyı takdir etmesini sağlayabilme”, “Hayal gücünü geliştirebilme”, “Onlara okuma, dinleme, okuma alışkanlık ve zevkini kazandırmak”, “Estetik duygularının gelişmesinde yardımcı olmak”, “Gördükleri, Bildikleri Bir Yeri, Bir Olayı, Bir Canlıyı, Bir Kimseyi Vb. Anlatabilme, Tanıtabilme, Bunlar Hakkında Duygu Ve Düşüncelerini Açıklayabilmek(Türkçe Programı, 2002: 14-23)”, “İyiye Ve Güzele Yönelmelerini, Yaşama Sevinciyle Güçlenmelerini Kendilerine Güven Duymalarını Ve İyi Alışkanlıklar Kazanmalarını Sağlamak(Karakuş, 2000:139-141)” şeklinde ortaya konmuştur.

Bu araştırma ile “Trenler Ne Güzeldir” adlı eserdeki estetik değerler belirlenmeye çalışılmıştır. Bunun için belirlenen 20 maddelik estetik değer göz önünde bulundurularak kitap incelenmiş ve bu 20 maddenin tamamı da kitapta tespit edilmiştir. Veri zenginliğini sağlamak amacıyla aynı zamanda, 7. sınıf öğrencileri ile konu hakkında görüşme yapılmış, görüşme sonunda ulaşılan bulgular literatür ışığında tartışılmıştır. Genel olarak öğrenciler okumuş oldukları kitabı beğenmiş ve bu kitabın kendilerinde olumlu yönde davranış değişikliği meydana getirdiğini ifade etmişlerdir.

Öneriler

Kitapların estetik değerleri oluşturmada kullanılabilmesi için belirlenen bu kriterler göz önünde bulundurularak kitaplar yazılabilir. Öncelikle, özellikle kritik süreçte çocukların estetik değerleri benimsemesi daha kolay olacaktır. Bundan dolayı bu dönemde estetik değerleri taşıyan kitaplar okutulmalıdır. Estetik değerleri oluşturmada aynı zamanda kitapların haricinde tiyatro, oyun, filmlerle de sağlanabilir. Okul ders kitaplarındaki metinler estetik kriterler dikkate alınarak hazırlanmalı ya da seçilmelidir.

Tespit edilen 20 adet estetik kriter kullanılarak eserler değerlendirilebilir.

Çocuklara ve yetişkinlere estetik kriterler eğitimi verilerek bu konu hakkında bilgilendirilmeleri sağlanabilir.

Öğretmenlere estetik kriterler konusunda eğitimler verilerek öğretmenler bu estetik kriterlere dikkat ederek öğrencilere kitap tavsiyesinde bulunabilir.

Edebiyat, malzemesi dil olan bir sanattır. Bu sanatın ürünleri olan edebî metinler edebî tür denilen yapılar içerisinde dilin daha özel kullanılmasıyla vücut bulurlar. Edebî eserler güzelin dil aracılığıyla oluşturulan görünümüdür. Bunun için estetik değer kazandırmada edebiyattan ve özellikle çocuk kitaplarından yararlanmalıdır (Arıcı, 2016:1032).

Kaynakça

- Arıcı, A. F. (2012). *Masalın Sesi*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Arıcı, A. F. (2016). *Estetik Değer Oluşturmada Masalların Rolü: Türk Masalları Örneği*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi.
- Aslan, A. (1996). *Felsefeye Giriş*, Ankara: Vadi Yayınları.
- Aşıcı, M. (2005). *Okul Çağında Dil Etkinlikleri*, İstanbul:Morpa Kültür Yayınları.
- Bozkurt, N. (1992). *Sanat ve Estetik Kuramlar*, İstanbul:Ara Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. vd. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Pegem A. Yayınevi.
- Dedeoğlu Orhun, B. (2014). *Estetik Kavramı Çerçevesinde Çocuk Edebiyatı*, Türk Dili, (756): 602-607.
- Felski, R. (2010). *Edebiyat Ne İşe Yarar?*, İstanbul: Metis Yayıncılık.
- İlköğretim Okulu Ders Programları, *Türkçe-Yazı Programı 6-7-8*, MEB Yay., İst., 2002.
- Karakuş, İ.(2000). *Türkçe-Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi*, Ankara:Sistem Ofset Yayıncılık
- Özer, K. (2004). *Trenler Ne Güzeldir*, Ankara:Tudem Yayınları.
- Sena, C. (1993). *Sanat ve Güzelliğin Felsefesi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A.; Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, İstanbul: Seçkin Yayıncılık.